

พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

สระโกสินารายณ์

สระน้ำโกสินารายณ์ เป็นสถานที่ท่องเที่ยว พักผ่อนหย่อนใจแห่งหนึ่งของ จ.ราชบุรี ตั้งอยู่หมู่ที่ 19 ต.ท่าผา อ.บ้านโป่ง มีประวัติความเป็นมาตั้งแต่สมัยโบราณ แต่ได้ถูกทำลายไปหมดแล้ว เหลือแต่จอมปราสาทอยู่ในโรงงานกระดาษสยามคราฟ

สำหรับเมืองโบราณโกสินารายณ์ ที่สันนิษฐานกันว่าคงเป็นเมือง “คัมพูกัญจนะ” ตามความศิลาจารึกปราสาทพระขรรค์ ปัจจุบันตั้งอยู่ทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำแม่กลองในท้องที่ตำบลท่าผา มีร่องรอยแนวกำแพงเมืองที่หลงเหลือเฉพาะด้านทิศเหนือ ด้านทิศใต้ และด้านทิศตะวันออก

ส่วนด้านทิศตะวันตกถูกรื้อทิ้งขณะสร้างทางรถไฟไปจังหวัดกาญจนบุรี เมื่อครั้งสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 นอกกำแพงเมืองด้านทิศเหนือมีสระน้ำขนาดใหญ่กว้างประมาณ 200 เมตร ยาวประมาณ 400 เมตร เรียกกันว่า “สระโกสินารายณ์” ซึ่งถือว่าเป็นสระน้ำศักดิ์สิทธิ์และนำมาใช้เป็นชื่อเรียกเมืองโบราณด้วย

ภายในตัวเมืองมีซากโบราณสถานขนาดใหญ่เรียกว่า “จอมปราสาท” ตั้งอยู่เกือบกึ่งกลางเมือง ขนาดกว้างประมาณ 85 เมตร ยาวประมาณ 100 เมตร สูงประมาณ 1 เมตร

นอกจากนั้น ยังมีสระน้ำอยู่ภายในตัวเมืองจำนวน 4 สระ มีสระน้ำชื่อ “สระนาค” อยู่ทางทิศตะวันออก สระจะเข้ อยู่ทางทิศตะวันตก สระมังกร และสระแก้ว อยู่ทางทิศเหนือใกล้กับกำแพง

ประติมากรรมชิ้นสำคัญที่พบบริเวณโบราณสถานจอมปราสาทเป็นรูปพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรเปล่งรัศมี สลักจากหินทราย ขนาดสูงประมาณ 155 ซม. มีลักษณะเป็นพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรอัมภักข (แปดกร)

แต่พระกร พระหัตถ์ พระเศียร และพระบาทหักหายไปหมดแล้ว

มีลักษณะคล้ายคลึงกับพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรพบที่จอมปราสาทเมืองสิงห์ อำเภอไทรโยค จ.กาญจนบุรี อยู่มาก แตกต่างกันในส่วนลวดลายดอกไม้ที่ปั้นเหน่งหรือเข็มขัดกับรูปพระอมิตาภะขนาดเล็ก ประดับรอบพระวรกายช่วงบน

ซึ่งองค์ที่พบที่โบราณสถานจอมปราสาทในบริเวณเมืองโบราณโกสินารายณ์มีลักษณะการสลักรูปอมิตาเป็นแนวคู่พระอุระ ในขณะที่องค์ที่พบที่ปราสาทเมืองสิงห์มีการสลักอยู่เต็มพระองค์

จากหลักฐานที่สืบค้นได้ปัจจุบันพบประติมากรรมดังกล่าวมีจำนวน 11 องค์ พบที่กัมพูชา จำนวน 5 องค์ จากปราสาทพระกลด ปราสาทตาพรหม ปราสาทดอนเคย และบริเวณเมืองพระนครหลวง พบในประเทศเวียดนาม จำนวน 1 องค์ จากเมืองบดินต์ที่มีอายุอยู่ในสมัยจัมปา และพบในประเทศไทยจำนวน 5 องค์

ปัจจุบันจัดแสดงอยู่ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติราชบุรี จำนวน 1 องค์ รวมทั้ง

ชิ้นส่วนลายปูนปั้นประดับโบราณสถานจอมปราสาทเมืองโบราณโกสินารายณ์ รูปเทวดา หรือกษัตริย์ มนุษย์ และรูปสัตว์ต่างๆ เช่น นาค สิงห์ ช้าง ส่วนใหญ่มีขนาดเล็กและมีความคล้ายคลึงกันกับที่พบในแหล่งโบราณคดีร่วมสมัย ซึ่งได้จัดจัดแสดงรวมอยู่ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติราชบุรีด้วย

ขณะนี้เทศบาลตำบลท่าผา กำลังดำเนินการก่อสร้างขั้วประตูดังอยู่บริเวณทางเข้าสระโกสินารายณ์ และ

พิพิธภัณฑที่ท้องถิ่นโกสินารายณ์ หากโครงการแล้วเสร็จจะเป็นสถานที่พักผ่อนทางธรรมชาติที่รวบรวมประวัติศาสตร์ในสมัยโบราณ ซึ่งจะมีนักท่องเที่ยวและอนุชนรุ่นหลังได้มีโอกาสเข้ามาเที่ยวชมอย่างรู้คุณค่า ภูมิประวัติความเป็นมาของท้องถิ่นราชบุรีด้วย

นางสาวชะวาลัทธิ ชินธรรมมิตร ส.ส.ราชบุรี เผยว่า ขณะนี้กำลังดำเนินการก่อสร้างขั้วประตูดังจะเป็นอารยธรรมแบบเป็นศิลาแลง มีรูปพระพุทธรูปทรงเครื่อง ซึ่งเป็นพระยาสมณีก่อน พระพุทธรูปปางลพบุรี มีอวโลกิเตศวรมินางอมิตาภะมี ซึ่งอยู่คู่พระโพธิสัตว์ เป็นเรื่องราวทางประวัติศาสตร์จำเป็นต้องเล่าสู่กันฟังว่ามีความเป็นมาอย่างไร โดยรูปแบบประตูดังเป็นลักษณะขอมโบราณซึ่งจะต้องขึ้นในสมัยพระเจ้าชัยวรมัน

ที่ 7 เป็นยุคที่ได้สร้างเมืองแผ่มาถึงปราสาทเมืองสิงห์ จังหวัดกาญจนบุรี วัดมหาธาตุ อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี และที่เพชรบุรี ลพบุรี และโกสินารายณ์ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

“อนาคตจะรื้อประวัติเก่าๆ เพื่อนำมาทำอารยธรรมจัดไว้ในพิพิธภัณฑที่แห่งนี้ไว้ให้ประชาชนได้ศึกษาค้นคว้าเป็นมาตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน”

พันธุ์ แก้วนัย

